

UNITÁRIUS ÉLET

XLV. évfolyam 5. szám

1991. szeptember—október

ISTENBEN GAZDAGON

A prédikáció alapigéje: Lukács evangéliuma 12,
16—21

Monda pedig neki az Isten: Bolond! Te esztelen Bolond! Mi mindnyájan ilyen esztelen bolondok vagyunk. Szívügyünk a gyűjtés, spórolás, az előregondoskodás. De hát mi ebben az esztelen egyáltalán? Hát nem pont ennek az ellenkezője az esztelen és bolond: ha előre gondoskodás helyett egyszerűen csak a napnak élünk anélkül, hogy a holnapról is gondoskodnánk? Mert ésszerű, ezért tartalékokat gyűjtünk be. Viszont amilyen módon gyűjtünk, spórolunk és gondoskodunk előre, az nem ésszerű, mondja Jézus. Es 2000 év óta akar Jézus velünk arról vitatkozni, hogy mi ésszerű és mi nem.

Generációról generációra mondtak neki ellent. Évszázadról évszázadra egyre nagyobb termést takarított be az emberiség, egyre nagyobb raktárakat épített, hogy holnap is elég legyen mindenből, hogy gyerekeinknek egyszer jobban menjen. Valóban jobban fog menni a gyerekeinknek ezáltal?

Egy példa: hogy a terméshozamokat tovább lehessen növelni, a tudósok ún. hibridnövényeket hoztak létre. Ezek olyan növények, amelyeket mesterségesen meddővé tesznek. Az ilyen hibridnövények különösen gyorsan és gazdagon fejlődnek. Sokkal nagyobb termést hoznak. Az egyetlen hátrányuk, hogy ezek a növények nem képesek szaporodni. A magjuk úgyszólván süket. Nincs jövőjük.

Hát nem tükröződik ebben a találmányban a mai idők egész esztelen bolondsága? Az a mód, ahogy élünk és gazdálkodunk, nem veszi számításba a jövőt. Korunk fiatalsága csak rezignáltan rándítja meg a vállát és mondja az elszomorítóan divatos lett angol kifejezést erre: no future — nincs jövő.

A Monopoli nevezetű társasjáték az egykori NDK-ban, jelenleg slágercikk a boltokban! Így állt ez az egyik napilapunk gazdasági rovatában nemrég. A játékhoz mellékelte útmutató a következő mondattal kezdődik: "A játék értelme, hogy tulajdonjavadat olyan előnyösen vásároljunk, adjunk bérbe vagy adjunk el, hogy a játék végére a leggazdagabb játékos és lehetőleg monopolista legyünk." A játékszabályok a későbbiekben így folytatódhatnak: "Az a játékos, amelyik többel tartozik, mint amit ki tud fizetni, az át kell adja minden értékét, amellyel rendelkezik a hitelezőnek és nem játszhat tovább. A játékot a leggazdagabb játékos nyeri meg."

Kedves Testvéreim! A monopoli nem ártalmatlan gyerekjáték. A monopoli a legkegyetlenebb játék ezen a világon. A monopoli sok ember számára ezen a világon a gyilkos igazság. A játékot a leggazdagabb játékos nyeri meg. Így határozza meg a játékszabály. A valóságban azonban egyáltalán nincs ennek a játéknak nyertese, csak vesztese.

"Te esztelen bolond!" — mondja Isten a monopolistának, aki szerencsés nyertesnek érzi magát. "Az éjjel elkéri a te lelkedet tőled."

Van egyáltalán a monopolistának lelke, amit elveszít? Vagy nem sokkal inkább már régen lelketlen-

né, magányossá, halottá vált? Egy gazdag ember, ... magában okoskodék, ... mondta a saját lelkének ..."

Egy ember, — és sehol a közelben vagy távolban egy másik ember. Egy ember a gazdagságával és sehol a közelben vagy távolban egy másik ember. Ez maga a pusztulás, mondja Isten.

"Egy gazdag embernek bőségesen termett a földje ..." — valójában egy reményteljes kezdet. Egy történet kezdete, amely jól kellene végződjön. Sok emberre van szükség a gazdag termés betakarításához. A szerencsés gabonatermelő a szorgalmas munkásokat gazdagon-bőségesen tudja javadalmazni. Vidám és felszabadult az aratás ünnepe, tánccal, énekléssel. A gyerekek kacagnak és kergetőznek, jóllakottak és egészségesek. Szép történet!

De a gazdag ember magában okoskodék: nagyobb csűröket építek és azokba takarom a növekvő javaimat és ha rosszabb idők járnak, akkor eladom ezeket. Minél rosszabb idők, annál drágábban. Így tudom a sovány esztendőket kővérekké tenni. És aki nem tud fizetni, az kiesik a játékból. Egy gazdag ember és sehol a közelben vagy távolban egy másik ember. A gazdag termésből nem javadalmaznak bőségesen a munkásokat, nincs vidám és felszabadult ünneplés. Éhbérért toboroznak napszámosokat, hogy a régi csűröket lebontsák és helyükre nagyobbakat építsenek. A gyereknevelés elnémul. A kis és sovány arcokból nagy szemek merednek éhesen.

"Egy gazdag embernek bőségesen termett a földje ..." Így kezdődhetne egy reményteljes történet; mégis gonoszul fejeződik be mindaddig, amíg a gazdag ember monopolit játszik, és azt hiszi, hogy ezt még meg is nyerheti.

Kedves Testvéreim! Ezt a játékot nem lehet megnyerni. Ez a játék csak veszteséket ismer. Ez egy buta és esztelen játék.

Példánkban Jézus azokat a gazdagokat nevezi esztelen bolondoknak, akik magukat a középpontba helyezik, miközben másokat szolgálkává tesznek. Ezen a világon csak egyetlen módon lehet gazdagnak lenni: Istenben gazdagnak. Akkor vagyunk Istenben gazdagok, ha világunk csodálatos gazdagsága összeköt minket. Ha az egész részének érzem magam és az egész részemé válik. Minden más ezen kívül esztelen és pusztító. Mi emberek, nem állunk ennek a világnak a középpontjában. Mi csak részesei vagyunk az egésznek és az egész a mi részünk. Nekünk embereknek nincsenek különjogaink és privilégiumaink a világunk nagy összefüggésében. Mindazok a jogok és privilégiumok, amelyeket mégis kiragadunk magunknak mások kárára, esztelenek és pusztítóak. Ha a gazdaság és a tudomány ennek az ésszerűségét nem fogadja el, akkor az éjszaka sötétségébe sodródunk, abba az éjszakába, amely elkéri a lelkünket tőlünk. Nekünk embereknek nem marad más ahhoz, hogy életben maradjunk, mint Jézus ésszerűsége, amely gazdagságot ígér nekünk Istenben.

Amen.

Kornelia KENKE
düreni evangélikus lelkész

fordította: Huszti Alpár

Berde Mózsá emlékezete

"Egyházunknak sok jelese volt. Egész sorával dicsekedhetünk azoknak, kik szellemi vagy anyagi kincsekkel gazdagították; de egy sem volt, ki oly önmegtáradólag mint ő, szentelte volna egész élte munkáját egyházának s abban a magyar közművelődés előmozdításának" — írta róla életrajzírója, munkatársa és barátja, Benczédi Gergely.

1815-ben született. Keresztelésének napja december 15. A kis Mózes — ugyanis Mózesnek hívták, bár ő magát mindig Mózsának írta — jó tanuló, példás magaviseletű gyermek volt. 1825-től a székelykeresztúri unitárius gimnáziumban tanult, majd 1834-ben átiratták a kolozsvári unitárius kollégiumba. Itt végzett 1837-ben, minden tantárgyból kitűnően. Ezt követően Marosvásárhelyen jogot tanult, s szintén kitűnő bizonyítványt szerevezve, 1840. december 10-én sikeres ügyvédi vizsgát tett. Ügyvédi hivatását Kolozsvárott kezdte, ahol főként tekintélyes kereskedők ügyeit képviselte.

Munkájával komoly megbecsülést szerzett magának, s így nem volt meglepő, hogy az 1848. május 29-ére összehívott erdélyi országgyűlésre Sepsiszentgyörgyön egyhangúlag követnek választották. Egyike volt annak a kilenc kormánybiztosnak is, akiket szeptember 23-án a székelyek megnyerésére kineveztek. Berde Háromszékben kezdte meg ezen tevékenységét. Kormánybiztosi működése során jeles tettek sorát vitte véghez. Háromszék volt az egyetlen terület, ahová az osztrákok a lábukat sem teheték be, s érdekesség, hogy a november 15-i sepsiszentgyörgyi népgyűlésen ajánlott ügyüontésre Gábor Aron. Erdemeit legfrappánsabban talán a fentebb már említett Benczédi foglalta össze, amikor így írt róla: "E nehéz helyen szerzett hazafiúi szolgálataiért, ha bitófán vagy börtönben hunyta volna be szemeit, eddig rég a haza szentei közé sorozták volna."

Háromszéki megbízatása után, 1849. március 17-én a Honvédelmi Bizottmány Berdét Csányi László erdélyi teljhatalmú biztos mellé nevezte ki kormánybiztosnak. Ez idő tájt kelt Petőfi Sándor neki címzett levele, amelyben kedves cimborájának és őszinte barátjának nevezte Berdét. Csányi nagyon meg volt elégedve Berde munkájával, ezért 1849. június 1-jei hatállyal kinevezte miniszteri tanácsosnak a közlekedési minisztériumba. A szabadságharc bukása után Berde évekig bújdosott, majd 1851 elején feladta magát. A

haditörvényszék 1851. december 23-án hirdette ki a halálos ítéletet felette. Három hónapig volt siralomházban, de végül meghagyták életét, a király büntetését négyévi várfogságra változtatta. A csehországi Josefstadtban raboskodott, fogsága alatt megtanult angolul és franciául — németül már jól tudott —, s gazdasági művek tanulmányozásával mulatta az időt.

Négyéves rabsága lejártá után jószágfelügyelő lett Bethlen Kamillónál. Munkáját ott is példamutató szorgalommal és hozzáértéssel látta el. Szolgálatát 1867-ben mondta fel, gróf Bethlen meleg szavakkal búcsúzott tőle: "Az Úristen áldja meg magát, édes jó Berde, mindazokért, amiket javamra tett..."

1865-től 1872-ig minden országgyűlésnek tagja volt, s 1867. június 26-án belügyminisztériumi osztálytanácsosnak is kinevezték. Az országgyűlésben egyetlen beszédet mondott, 1868. máj. 23-án az unitárius egyház segélykérése benyújtásakor emelkedett szólásra, s beszédének eredményeként a parlament a többi felekezet közül kihagyott unitárius egyháznak is évi ötezer forintot szavazott meg. Osztálytanácsosi beosztását 1871 május végéig látta el, működéséért Csikszék és Háromszék is elismerő köszönetet nyilvánított.

Berde Mózes szegény emberként kezdte pályáját, s életét igen gazdag emberként fejezte be. Honnan a nagy vagyon? Munka és takarékoság — ez volt Berde életfelfogása. Legendás takarékoságáról — zsugoriságáról — számtalan történet maradt fenn. Évtizedekig egy kabátban járt, útjai során alig evett, vendéglői padokon aludt, hogy ne kelljen szobára költeni. Saját vallomása szerint "a vagyon csak arra való, hogy birtokosa általa független lehessen és a fölöslegből jót tehessen". S jócselekedetben kevés buzgóbb embert lelni nála, főként az unitárius egyház köszönhet sokat neki.

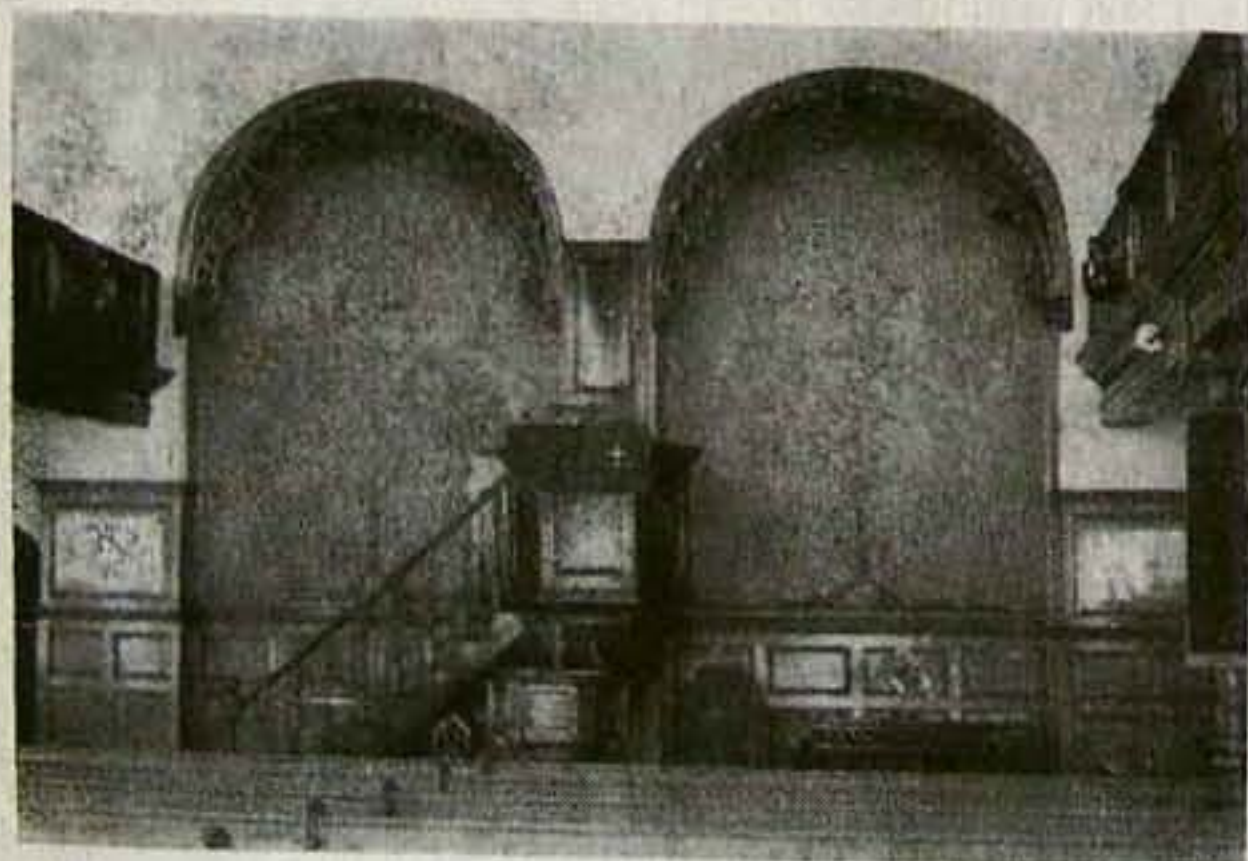
Berdét 1845-ben választották meg az egyház főtanácsa tagjának, s e tisztét is kötelességnek tekintette, mindenütt ott volt, ahol az egyháznak hű és buzgó emberre volt szüksége. Tevékenykedett az egyház jogtanácsosaként, jószágfelügyelőségi elnökként stb.

Adományait szinte felsorolni is lehetetlen. Nevét legfőképp a Berde-cipó őrizte meg. 1868-ban jelentős összeget adományozott a célból, hogy a kolozsvári, a tordai és a székelykeresztúri unitárius gimnáziumok szegény tanulóinak belőle naponta egy-egy ingyen cipőt süssenek. Végrendeletében általános örökösül az unitárius egyházat jelölte meg, s egyebek mellett így fogalmazott benne: "Egész életemben, úgyszólván gyermekségem óta, egy szent célért küzdöttem, sokszor gúny és nevetség tárgya voltam, rongyosan jártam, magamtól minden élvezetet megvontam, csak hogy az élembe tűzött nagy célt megközelítem: meg akartam mutatni, hogy szegény legény is hasznára lehet a társadalomnak, az emberiségnek, nemzetének erős akarral."

Berde Mózsá 1891-ben már nagybeteg volt. Mivel nem tudott dolgozni, nem is evett, mert azt tartotta, aki nem dolgozik, ne is egyék. Csak nagy nehezen lehetett rávenni, hogy táplálékot vegyen magához. Végül gondolkodása is megzavarodott, s elborult elmével élt, 1893. szeptember 22-én tüdőgyulladásban meghalt. Mint már említettük, hatalmas vagyonát az unitárius egyházra hagyta, abból épült fel a kolozsvári unitárius kollégium és a székelykeresztúri gimnázium új épülete, de jutott belőle számtalan más nemes célra is. Benczédi így ír erről: "Életében ritkán becsülik meg, halála után pedig gyorsan feledik a legtöbb arra érdemes embert. Berde Mózsának örök időkre fényes nevet biztosít e fejedelmi alapítvány, melyet a gyorsan száguldó századok hova tovább még tündöklőbbé fognak csiszolni."

Egy nekrológusa így búcsúzott tőle: "Meghalt, vagy halhatatlanná lett Berde Mózes, aki úgy élt, mint egy szegény jobbágy, hogy hétszáz ezer forintot hagyhasson jótékony célokra, mint egy valóságos fejedelem. Vagyona Erdélyé. Emléke a történeté. Neve a kegyeleté."

Kovács Tamás

Lapunk korábbi számában már hírt adtunk arról, hogy angol testvéreink lelkes elnöke Peter Hewis. A képen szolgálati helye, a Leicester megyében található Hinckley unitárius templombelső látható. Ez a XVIII. sz. eleji templom Anglia történelmi műemlékei között szerepel, a falat értékes gobelinek borítják. Angliai testvéregyházunk szervezeti felépítése eltér a miénktől, az egyház belső életét, adminisztrációját, működését a világi főtitkár irányítja, a hitéleti munka vezetésére, reprezentációra évente lelkes elnököt választanak.

Főtanácsra készülve

Erdeklődéssel olvastam lapunk legutóbbi számában ugyanezen cím alatt dr. Lőrincz Ernő egyházi tanácsosnak, egyházunk jogtanácsosának gondolatébresztő sorait.

Többször felvetődtek bennem is hasonló gondolatok, de az ember hajlamos "leinteni" magát azzal, hogy nálunk az egyházi élet az elmúlt évtizedekben is szépen és lélekemelő módon zajlott, elsősorban sokat nélkülöző lelkészeink hivatástudata, s az abból fakadó lelképásztori munka következtében.

A fenti mondat tulajdonképpen igaz is — meg nem is. De ha előbbre akarunk jutni, akkor a "meg nem is"-t kell bonckés alá vennünk.

Egyházunk "Szervezeti Törvény"-e — mely még az 1983. évi Egyházi Főtanács határozata alapján került kidolgozásra, s melyet az 1986. évi Egyházi Főtanács fogadott el — az Állami Egyházügyi Hivatal "jóváhagyását" mindaddig nem tudta elnyerni, amíg a Hivatal működött.

A pártállam megszűnte után Egyházi Képviselő Tanácsunk 1990 március 28-i határozata erősítette meg törvényünk érvényét, s így vált az a közelmúltban sokszorosíthatóvá és minden egyházközség és minden érdekelt egyházi tisztségviselő részére kiadhatóvá.

Az idő múlik és az élet eseményei — annak fejlődése — "átlépnek" a szabályzatokon. Ez az alapigazság természetesen Szervezeti Törvényünkre is érvényes, s éppen ezért fontos, hogy ki-ki mielőbb megte-

gye észrevételeit az elmúlt évek tapasztalatai alapján szükségesnek mutakozó változtatásokra. Ebben a munkában a Magyarországi Unitárius Egyház minden egyes tagjának részt kell vennie; a Szervezeti Törvény a lelkeszi hivatalokban hozzáférhető.

Szervezeti Törvényünkről még csak egy mondatot: a történelmi egyházak alkotmányai közül tudomásom szerint ez az egyetlen, amely még a legmagasabb egyházi tisztségek (püspök, főgondnok) betöltését is időszakos (6 évenkénti) választásokhoz köti. De ma már azért valamivel mégiscsak többet ismerünk — társadalmi átalakulásunk alapján — a demokrácia szelleméből és gyakorlatából, mint csaknem egy évtizeddel ezelőtt, s így biztosan több ponton tudjuk még korszerűbbé tenni alkotmányunkat, s a hozzá fűződő többi törvényt, szabályzatot.

Egyetértek dr. Lőrincz Ernő atyánkfia azon megállapításával, hogy "mérőföldkő a magas főhatósági testület ülése akkor lehet, ha élesen és sokoldalúan átvilágítja a Magyarországi Unitárius Egyházat, és úgynevezett reformcsomagtervet hagy jóvá..."

Az egyházi korszakváltásnak előfeltétele, hogy azt a bizonyos "átvilágítás"-t kinek-kinek magánál kell elkezdenie, a magyar nyelvben évszázadok óta meghonosodott "lelkiismeret-vizsgálat"-ként. Ne féljünk a képzeletbeli Röntgen-készülék elé állni, hiszen csak így tudjuk meg-

állapítani: rendben van-e mibennünk minden? S ennek a felvételnek "filmszerűnek" kell lennie: az idő — az elmúlt évtizedek — függvényében kell a vizsgálatot elvégeznünk. Hiszen a napi sajtóban is lépten-nyomon olvashatjuk azt a megállapítást, hogy aki az elmúlt fél évszázad alatt Magyarországon élt: ilyen vagy olyan tekintetben, kisebb vagy nagyobb mértékben korosztályától függetlenül lelkiileg károsodást szenvedett.

Különösen nagy a jelentősége a "lelkiismeret-vizsgálat"-nak az egyház legfőbb vezető testületei és tisztségviselői szempontjából — de minden egyházközség gyülekezetének minden egyes tagjára vonatkozóan is elengedhetetlen.

Virágoznak-e egyházunkban a lelki közösségek? Vajon jól sáfárkodtak és jól sáfárkodnak-e vezető testületeink és vezetőink a rájuk bízott lelki-szellemi és anyagi javakkal? A "szegény asszonyok 2 fillérével" csakugyan az egyház legnemesebb célját szolgálják-e?

Számtalan kérdést lehetne felvetni — de bizonyára mindenki tisztában van azzal, hogy ő milyen kérdésekre kell választ adjon, lelkiismeretén keresztül a mi Atyánknak.

Az egyéni és főleg a kollektív önvizsgálat azonban nem végezhető el egyhamar. Ez különösen vonatkozik a hibák kiküszöbölésére. Az Egyházi Főtanács megtartására ezért megítélem szerint csak akkor kerülhet sor, ha azt már nyugodt lelkiismerettel tudjuk elhatározni és építő jelleggel (nem formálisan) tudjuk lebonyolítani.

Dr. Nyiredy Szabolcs

VITAFÓRUM

Hozzászólás

Őszintén megörültem, amikor lapunk legutóbbi számában jogtanácsosunk cikkét olvastam. Megvallom azért kezdtem el az Unitárius Életben a Vitafórum c. sorozatot, mert reméltem, hogy problémáinkat többen és több oldalról felvetjük és megvitátjuk, és így a rovat múltal lezáró és jövőt igénylő sorozattá válik. Így közös munkával keressük a "hogyan tovább lehetőségeit".

Öt kiegészítendő, én a hitéleti kérdésekről szeretnék beszélni.

Jövőt megtervezni a múlt és jelen felmérése nélkül képtelenség. Eppen ezért, bármiféle 'boszorkányüldözés' legesekélyebb szándéka nélkül meg kell vizsgáljuk a parancsuralmi rendszer keretei között kialakult hitéletet és annak a változások után is kísérő elemeit, és ezzel alapozzuk meg az új élet útkeresését.

A kommunista államrend ideológiai alapja ateista volt és gyakorlati politikájával a hitéletet igyekezett megsemmisíteni, illetve gyorsítani azt a folyamatot, amely meggyőződése szerint úgy is be fog következni a tömegek műveltségének

emelésével. A rejtett szándék persze más volt: nevezetesen az, hogy az egyházak más célú és morális közösségeit széttűzza és tömegeit a maga számára megkaparintsa. Először az erőszak volt az eszköze, de amikor az eredménytelennek mutatkozott, a szelídebb politika kísérletét kezdeményezte. Életlehetőségeket, sőt fontos politikai szerepköröket is adott egyes egyházi személyiségeknek és cserébe — kimondatlanul ugyan — a hitélet háttérbe szorítását kérte. Meg kell mondjam, hogy a vallási élet szempontjából ez volt a veszélyesebb. Párosulva ugyanis az országon eluralkodó látszathumanizmussal és az ebből fakadó morális felelőtlenséggel, nagyméretű elközömbösülés indult meg a vallási élet területén.

Ilyen adottságok között ért bennünket a kommunista rend összeomlása és adta azt a feladatot, hogy erősítsük meg, pontosabban teremtsünk új életet a magyarországi unitárius vallásosságban. Öt pontban szeretném összefoglalni teendőinket hitéletünk területén: 1.) Meg kell fogalmazni a mai élet által követelt unitárius hittant. — 2.) Biztosítani hitünk továbbélését a hitoktatás megszervezése által. — 3.) Tisztázni

kell helyzetünket erdélyi testvéreinkkel és más országbeli unitárius mozgalmak hitéletével. — 4.) Rendezni kell a hitéletre hivatást érző lelkészek helyzetét és feladatkörét. — 5.) Intenzívebben be kell kapcsolni hitéletünkbe önként jelentkező világi hittestvéreinket. Meg kell mondjam, hogy Teológiai Intézetünk örömmel vállalkozik e munka megszervezésére és koordinálására. Ezért elhatároztuk, hogy alapszabályunkat némileg módosítjuk és központjába e feladat elvégzését állítjuk.

Az első feladattal kapcsolatban el szeretném mondani, hogy nem az unitárius hittan megváltoztatásáról van szó. Négyszázéves élethalálharcunkban az unitárius hitelvek kikristályosodtak és igazságuk bebizonyosodott. Varga Béla mély valóságosságból fakadó tézisei az értékkereszténységről, Istenről, Jézusról, Szentlélekről, emberről, erkölcsi kötelességeinkről stb. ma is igazak. Itt feladatunk csak az lehet, hogy elveit napjaink életmenetében is alkalmazzuk.

A második feladat már sokkal problematikusabb. Jó és színvonalas hittankönyveket kell teremteni. Ennek persze első feltétele, hogy határozzuk meg a tananyagot és a taní-

tási módszereket, amelyekkel eljuthatunk a legtávolabbi szórványok unitárius gyermekeihez is, mindazokhoz, akik városokban rendszeres hitoktatásban részesülhetnek. E feladatnak például olyan vetületei is vannak, hogy hány unitárius gyermek él Magyarországon és hol?

A harmadik feladattal kapcsolatban — sajnos — olyan gondolatokat is látunk felbukkanni, amelyek valamiféle konfrontációt vélnek felfedezni az erdélyi és a magyarországi unitarizmus között. Szeretném a jövő érdekében leszögezni, hogy ennek semmiféle alapja nem lehet. A magyar unitarizmus Kolozsváron született és a budapestieknek is drága öröksége. Az természetes, hogy a külső helyzet megoldására, a különböző kulturális adottságok és lehetőségek kiaknázására vannak eltérések a két egyház között, de magyar unitárius vallás csak egy van. Kicsit más a helyzet a többi unitárius testvérközösségekkel kapcsolatban. A nyugati világ liberalizmusa olyan irányzatokat termelt ki az otáni unitáriusok között, amellyel mi közösséget vállalni nem tudunk hittanilag. Ez azonban nem jelent semmiféle elválasztást. A lelkiismereti szabadság János Zsigmond és Dávid Ferenc óta kondifikált szelleme arra készített, hogy megtaláljuk velük is a

konszenzusz. Egyébként is az az érzésem, hogy a világszövetség életében is megindul egy hiterősítő mozgalom és ez a belső hitélet tisztázásához fog vezetni.

A negyedik feladatról csak annyit, hogy a lelkes kar megbecsülését új alapokra kell helyezni. Jó munka beosztással oda kell hatni, hogy lelki munkájukhoz az anyagi alapokat megteremtjük.

Végezetül szeretnék még a világiakról szólni. A XVI. század valamennyi unitárius vallásos gondolkodója, Dávid Ferentől Válaszúti Györgyig a világiak jelentősége mellett tört lándzsát az egyházban. Nemcsak a külső élet, hanem a belső hitvilág szempontjából is. Az elnyomatás nehéz idejében, a XVII. és XVIII. században, a világi hitvallók siettek az egyház segítségére, hogy feudális kiváltságai viszonylagos védelmében védjék és anyagilag támogassák az üldözött vallást. Ezért alakult egyházjogunk is úgy, hogy jelentős szerepet juttatott a világi elemnek. Most azonban többről van szó. Kiterjedt szórványvilágunkban igen jelentős feladatok várnak a világi apostolokra is. Felkészítésük kulcskérdés unitárius jövőnkkel kapcsolatban.

Szász János

ORBÁN BALÁZS EMLÉKE

Amint a szűk körben forgó és kis példányszámban megjelenő Székely Útkereső (I. évf. 1990. júniusi, 3.) számából megtudtuk, a Székelyudvarhelyi Dokumentációs Könyvtár őrzi a díszpolgári oklevelet, amelyet Orbán Balázs kapott 1889-ben Torda város és környéke c. monográfiájáért.

A Székelyudvarhelyen megjelenő lap cikkírójától — Molnárné Hubbes Evától — azt is megtudtuk, hogy a könyvtár birtokában van további két, eddig kiadatlan levél Orbán Balásról. A levelek címzettje Orbán Ottó (Balázs öccse). Az egyik dokumentum szövegét teljes egészében közöljük.

Mélyen Tisztelt Bátor Úr! Kedves testvérének, br. Orbán Balázs országgyűlési képviselőnek, aki 13 éven át iskolánkhoz buzgó gondnoka is vala, gyászos elhunyt mélyen megdöbbentőleg, leverőleg hatott intézetünk igazgatóságára is. Mi, a hazáját mindennél jobban szerető férfi, székely népe javáért élő-haló nagy székely ember elvesztése mellett, elsősorban iskolánk minden áldozatra kész gondnokát gyászoljuk az elhunytban, de tudjuk, hogy legégetőbb fájdalom a Méltóságoké, akik benne jó testvérüket veszítették. Fogadják ezért drága halottunk testvérei és övéik Középkolánk igazgatósága legmelegebb részvétének őszinte kifejezését; a testvéri és rokoni mély fájdalmat enyhítse a vigasztalás istene és a szívből jövő őszinte emberi részvét tudata. Az unitárius Középkola Igazgatóság 1890. április 19-én tartott gyűlésének határozatából Sz. Keresztúr 1890. április 23-án Sándor János gymn. igazgató, sk., Péterfi Lajos sk." (tisztsége hiányzik. M.H.E.)

Tájékoztatásul jegyzem meg a következőket:

Provienciájukat illetőleg mind a négy írás feltehetően Orbán Ottó halála (1920) után és az ő hagyatékából jutott a székelyudvarhelyi róm. kath. gimnázium állományába. Innen 1967-ben a fenti iskola régi könyvtárának az átvételekor került a Dokumentációs Könyvtár birtokába.

Az alma mater könyvtárához fűződő kapcsolatát a könyvtár gyarapodási jegyzőkönyvébe beírt és az iskolai értesítőben közzétett adományai tanúsítják. Adataink, sajnos, csak 1872-től vannak. Ezek szerint kilenc darabot adományozott saját munkáiból. Így országgyűlési beszédeit. A székelyek származásáról és intézményeiről szóló értekezését és a Barcaságot ismertető kötetét.

1879-ben a Székelykeresztúron tartott unitárius zsinat két angol vendégét székelyföldi kirándulásra vitte. Utba ejtették egyebek mellett a székelyudvarhelyi volt ref. kollégium már akkor jelentős könyvtárát is. Ezt az eseményt a könyvtárlátogatási könyv rögzíti. A csoport tagjai között volt báró Orbán Balázs is.

Lejegyezte: dr. Kovács Péter

Véndiák találkozó Pestszentlőrincen

Lőrinci egyházközségünkben — tudtommal — még soha semmilyen vendiák-találkozó nem volt.

Dr. Kiss György, Németországban élő hívünk ötlete volt, hogy a volt kolozsvári unitárius kollégium egyetemi és főiskolai hallgatói bennlakásának még életben levő tagjai tartsanak — kivételesen — Budapesten egy találkozót. Ő vállalja — úgymond — a szervezést és a költségeket, Pestszentlőrinc biztosítsa a templomot, a gyülekezeti termet, és a közebéd részére a konyhai kapacitást, egy önköltséges borsostokányt puliszkával.

Néhány napra kibérelte a külföldi résztvevőknek a Hőgyes utcai két vendégszobát, hogy a szállás ne okozzon külön kiadást nekik, s azonfelül biztosított a barátoknál mindenkinek elhelyezést.

Igy került sor június 26-án — szerdai napon — a nagyon hangulatos, bensőséges ünnepségre. A szószéki szolgálatot Dr. Jakab Jenő lelkész végezte, majd Dr. Kiss György tartott bevezetőt, s idézte fel a kollégiumi bennlakás, ahogy a diákság tréfásan nevezte, a "Pajta" hangulatát.

Valahogy soha, sehol, senki nem méltányolta az Unitárius Egyháznak ezt a jótéteményét, egy nagyon minimális összegért biztosított komfortos, központi fűtéses lakást a hallgatóknak, és aki akarta, igénybe vehette a konviktust — ugyancsak kedvezményes áron.

Ezt követően Beke György tartott előadást az erdélyi felekezeti iskolákról, kiemelve, hogy az első iskola

az Unitárius Egyháze volt. A székelykeresztúri gimnázium pedig az egyetlen, ami nem fejedelmi alapítványból, hanem a székely nép áldozatkészségéből létesült.

Kiss Török Ildikó és Varga Vilmos nagyváradi színészek szavaiat emelték az ünnepség színvonalát.

Bézsényi Gyuláné presbiter asszony érdeme a mindenki által dicsért nagyszerű ebéd, amit a gyülekezet asszonyai és a vendiákok hitvesei szolgáltak fel.

A pohárköszöntőt Dr. Ferencz József ny. püspök tartotta, aki Bágya András zeneszerzővel osztozott a seniori tiszten. Ez utóbbit üdvözölte a sepsiszentgyörgyi egykori Székely Mikó Kollégium diákja, Vékás Domokos, volt kolozsvári magyar főkonzul.

Lapunk terjedelme nem engedi meg, hogy valamennyi — mintegy ötven — résztvevőt név szerint felsoroljunk, de Útó Lajos és Patakfalvi Sándor tanárok hatvan évvel ezelőtt érettségiztek a székelykeresztúri Unitárius Gimnáziumban, ugyancsak hatvan éves érettségi találkozózt ünnepelt Dr. Kiss György, Dr. Kovács Ferenc marosvásárhelyi főorvos, Major Ferenc kolozsvári zeneakadémiai professzor, és e sorok írója, a kolozsvári Unitárius Kollégium volt diákja.

Egyházi főhatóságunkat Bencze Márton püspökhelyettes képviselte.

A szép ünnepség a késő délutáni órákig tartott. Mindenki egy kedves nap emlékével távozott.

Dr. Jakab Jenő

Az Egyházi Képviselő Tanács ülése

1991. augusztus 5-én a Magyarországi Unitárius Egyház vezető testülete ülést tartott. Megbízást adott Szász János intézetigazgató atyánkfianak a Teológiai Intézet új szervezeti szabályzata kidolgozására, majd tudomásul vette a Kocsordbizottság jelentését az ottani egyházközségben folyó lelkesi és gyülekezeti munka eredményeiről. Egyetértően nyugtázta azt is, hogy az Abrudbányai ünnepekre Kocsordon nem idén, hanem a mártír lelkész halálának 25. évfordulóján, 1992-ben kerüljön sor.

Az EKT ezután egyes segélykérelmek tárgyában döntött s megszavazott két kamatmentes kölcsönt is Szász János és Szolga Tökés Sándor számára lakásproblémáik megoldása érdekében.

Az ülés központi témáját a Gazdasági Bizottság 1. sz. jelentése képezte a nyugdíjak, fizetések és más javadalmazások felemeléséről. E jelentés az említett illetmények korrekcióját a jövedelmi és árviszonyok alakulására figyelemmel, az országban hatályos bér- és nyugdíjminimumok alapján javasolta. Vita után a Tanács — kisebb módosításokkal — a jelentést elfogadta azzal, hogy a különbözetekek visszamenőleges kifizetésére is utasítást ad.

Szó volt még a Dávid Ferenc Egyet könyvkiadási tervéről, a locarnói és a dunafüredi "beutalások" mikéntjéről, az Ökuménikus Tanács és az unitarizmus viszonyának kérdéséről, — ezek tekintetében azonban az EKT érdemi határozatokat nem hozott. Indítványa kapcsán felkérte viszont Felhős Szabolcs atyánkfiaát, hogy a nyírségi szóróanyagterületek Debrecenről Kocsordhoz csatolására nézve nyújtson be javaslatot.

Püspöki indítványra és Balázsi László lelkész megjegyzésére az EK Tanács kimondta, hogy meg fogja vizsgálni az egyházközségekben folyó vallásoktatás helyzetét és felhívta a lelkészeket hitoktatási csoportok szervezésére (az e célra ígért minisztériumi pénzfedezet, illetve óradíjkeret reményében).

Napirenden szerepelt még az esedékes Egyházi Főtanácsülés időpontjának meghatározása. Ezzel kapcsolatban az értekezleten elnöklő Bartók Béla főgondnok megállapította, hogy az 1989–90-es évekre még mindig nem lévén benyújtott és elfogadott zárszámadás, a főtanácsülés időpontját még nem lehet kitűzni, — erről az előfeltételek kialakulása esetén legfeljebb a következő EKT-összejövetele szülehet döntés. A tanácsülés a halasztó javaslatot egyhangúlag tudomásul vette.

.....

Az előbbieken röviden ismertett EKT-ülés lefolyásához néhány kritikai megjegyzés kívánkozik. Először is a napirend túlzásfoltossága (16 pont!) igen megterheli a testületet: az ülés du. 5-től este fél 10-ig tartott annak ellenére, hogy 1–2

tárgysorozati pontot levettek a napirendről. Másodsor: az összefogott, hatékony ülésezés akadálya a nem kellő előkészítés. Az EKT-tagok a főbb vitaanyagokat sem kapják meg előre írásban, az ún. "elnökségi állásfoglalások" pedig aláírás és dátum nélküli szöveg vázlatok. Végül, harmadsor, némely hozzászólások lényegretörés helyett messze elkalandoznak a tárgytól, s ez nem csekély ülésidő-vesztést okoz.

Az EKT-ülések feszült légköre különben az utóbbi időben mind több türelmetlenséget, vitahevületet tükröz, ami nézetem szerint — a közelgő Főtanácsra is tekintettel — összefügg az Egyházban megoldásra váró problémák felhalmozódásával. Erre a háttérre utalt az ismertett ülésen az a körülmény, hogy az "elnökileg intézett ügyek" című beszámoló ismét halasztást szenvedett, valamint az a tény, hogy az Egyházi Képviselő Tanács — sorozatos sürgetés, elnapolás ellenére — még mindig nem kapott kellően kimunkált költségvetéseket és zárszámadásokat az 1988 óta eltelt évekre.

Dr. Lőrincz Ernő

LAPZÁRTA UTÁNI

Husztai János püspök életkorára és egészségi állapotára való tekintettel, 1991. szept. 30-i dátummal lemondott püspöki és budapesti lelkészi állásáról. Döntését az Egyházi Képviselő Tanács 1991. szept. 21-i ülésén tudomásul vette, és 1991. szept. 23-i dátummal felmentette a püspöki teendők végzése alól.

HUNGARIAN UNITARIANISM

Ferencz József ny. püspökünk fenti című angol nyelvű kötete, mely a Center for Free Religion kiadásában 1990-es jelzéssel jelent meg, érdekes már alcíme miatt is. A XIX. és XX. századi magyar unitarizmust kíséri figyelemmel.

Az 1979. évi siklósi konferencia, mely történelmi évforduló abban a tekintetben, hogy világi és egyházi tudósok foglalkoztak a XVI. századi olasz, lengyel, svájci és német, antitrinitárius mozgalmakkal, melyeket mai unitarizmusunk ősi forrásainak kell tekintenünk a távoli spanyol földön született Szervét Mihály munkásságával együtt.

E kötet előszavából megtudjuk, — amit dr. Godbey, a Meadville Lombard teológiai fakultás egyháztörténésze írt — aki Siklós előtt már kezdeményezte, hogy az amerikai angol nyelven író, de csak eredetiben latin forrásokat ismerő két nagy mellett, időnként szólaljon meg az a magyar unitárius múlt is, melynek történelmét a XVIII. század végétől a Kozmák Rézírásban és az 1830-as években Aranyosrákosi Székely Sándor püspökünk már nyomtatott magyar kötetben vázolja.

Ezért volt elévülhetetlen érdeme

dr. Godbeynek, hogy Ferencz József 1969-ben Chicagóban tartott előadásait hangsúlyra vette, majd később átíratva gépiratra, s ez a kézirat volt az alapja a most megjelent kötetnek, melyet a szerző két alkalommal átjavított, és a sajtó alá rendező doktori vizsgájára készülő C. A. Miller egészített ki az elhangzás utáni évekre vonatkozóan fontosabb adatokkal. Segítségül szolgált néhány magyar cím pontosításánál az átdolgozókor Chicagóban tanuló András György kolozsvári előadó tanácsos is.

Igy az utolsó jegyzet valóban a jelenkorig hoz el, amikor közli, hogy Kolozsvárt 1972 óta dr. Kovács Lajos és Budapesten Ferencz József lemondását követően 1988. okt. óta Huszti János viseli a püspöki tiszttség felelősségét.

A kiadók amerikai erdélyi-magyar vegyes házassága sokban segített ahhoz, hogy e kiadásban más munkák is megjelenhettek, köztük magyarul Gellérd Imre egykoron üldözött lelkész prédikációs kötete, melyet a hálás gyermek Judit adományaként minden magyarajkú lelkész otthon is és itt is megkapott.

Néhány vonás a közös múltból, mely bizonyítja, hogy az államhatár lehet politikai választófal, de Dávid Ferenc öröksége, szelleme a magyar unitarizmus örök értéke.

Orbók Attila

A készülő közoktatási törvénytervezetről

Dr. Kozma Tamás hívünk, az Oktatáskutató Intézet főigazgatója az egyik napilapban több részletben nyilatkozott a tervezetről kritikai hangon; a második vele folytatott beszélgetésben — az Esti Hírlap 1991. ápr. 19-i számában — a riporternőnek összefoglalta a közvélemény hangját is.

Ebből idézzük az alábbiakat: "...a demokráciában az állam túlnövését egyrészt parlamenti úton, másrészt az önkormányzatok útján kell szabályozni. Tehát a törvényben kell szabályozni azt, hogy mi a művelődési miniszter joga, mi az önkormányzaté, mi a tanáré és mi a tanuló állampolgáré. A jelenlegi helyzet eléggé áttekinthetetlen. Egyrészt a pedagógustársadalom alapállását — az elmúlt negyven év hatására, érthetően — az "iskolai autonómia, tanári szabadság" kifejezésekben tetten érhető valamiféle védekezés jellemzi. Ma azonban már nem azért írunk törvényt, hogy legyőzzük a velünk ellenséges államot. Most azért törvénykezünk, hogy a közoktatás felelősségét — amely alapvetően állami volt s marad — megosszuk a kormányzat, az iskola-fenntartók, a tanárok és az állampolgárok között. De addig azt is tisztáznunk kell, mi e tekintetben a parlament szerepe; azaz miben akar a parlament állást foglalni, mire hatalmazza fel a kormányt, az önkormányzatot, a tanárokat, az egyes állampolgárokat."

Emlékezünk...

Az unitárius elődökre való emlékezés során ma a 420 évvel ezelőtt — 1571. március 14-én — elhunyt első unitárius fejedelemnek,

János Zsigmondnak

állítunk emléket.

Életével gazdag irodalom foglalozik, de ezek jelentős része egyházi beállítottságú lévén, messze marad a tárgyilagosságtól.

A tizennégy napos korában félárvaságra jutó János Zsigmond, a kiváló diplomata, Fráter György gyámsága alatt nevelkedik. A megkeresztelt csecsemőt a Rákos mezején lezajló országgyűlés Magyarország királyává választja. A kormányzást János Zsigmond nagykorúságáig anyja, Izabella és egy háromtagú kormányzótanács gyakorolja. A nagyváradi békeszerződés pontjait alkalmazni akaró Ferdinánd ellensúlyozására Fráter György, 1540-ben a szultánnal elismerteti János Zsigmond magyar királlyá választását, de a konstantinápolyi Habsburg-diplomácia mindent elkövet, hogy János Zsigmondot az uralkodásban megakadályozza.

1541-ben a basák tanácsa úgy határoz, hogy János Zsigmond Erdély kormányzója legyen.

Ez évben Izabella János Zsigmonddal Erdélybe indul, de a december 29-én megkötött gyulai szerződés értelmében Erdélyt, a magyarországi részeket és a szent koronát Izabella a szepesi hercegségért átadja Ferdinándnak. Az 1542. márc. 29-i tordai országgyűlés János Zsigmondot megerősíti a fejedelemségben. 1556. november 25-én a kolozsvári országgyűlés elismeri János Zsigmond fejedelemségét, aki haláláig tölti be ezt a tisztséget.

Horváth János "A reformáció jegyében" (1957) című könyvében János Zsigmond lengyel—olasz reneszánsz neveltetéséről tesz említést. E nevelés eredményének tudja be a Blandratával való barátságot és az unitarizmushoz való csatlakozást.

Eltételezve külső és belső csatározásaitól, mi az unitarizmus térhódításának elősegítésében látjuk munkásságának legnagyobb érdemét.

Amikor Blandrata javaslatára udvari papjává fogadja Dávid Ferencet, nem csak saját lelkének megújítását kívánja előmozdítani, hanem a korabeli Erdély minden lakóját. Mint reneszánsz neveltetésű ember, nem idegenkedik az újtól. Ezt kifejezésre juttatja hitelalkulásában. Segíti a vallás tisztaságát előmozdítani kívánó hitvitákat. Személyesen vesz részt a híres nagyváradi hitvitán (1570). Többen is följegyzik itt elhangzó közbeszólását, mely szerint azt izeni Méliusnak, hogy az "ő birodalmában ne pápáskodjék, a papokat az igaz vallásért ne kergesse, a könyveket meg ne égesse, mert azt akarja, hogy itt szabadság legyen".

A Klaniczai Tibor szerkesztette "A magyar irodalom története 1600-ig" című munka az 1568. évi gyula-

fehérvári disputát emeli ki, mert — amint írja — "ezen maga János Zsigmond és sok főúr is nyíltan állást foglal az új vallás mellett".

Gulyás Pál "A könyvnyomtatás Magyarországon a XV. és XVI. században (1931) című könyvében János Zsigmondnak tulajdonítja a Heltai fordította "Háló" című, Gonsalvius Reginaldus féle munka kiadását, melyet a fordító-kiadó "János Zsigmond egyenes parancsára" jelentett meg. (A fejedelem vállalja a kiadás költségeit.)

Józan Miklós "A fejedelem és papja" (1940) című könyvecskéjében János Zsigmond érdemül tudja be, hogy Erdélyben, uralma alatt, mikor is "az egész ország politikai és vallási átalakulások lázában szenved, a szenvedélyek vulkánja nem tör ki: ez országrész a polgári és vallási háborúk iszonyait kikerüli. Itt a szent Bertalan éjek, szicíliai vecsernyék, eperjesi verpadok helyett a forrongásból a teljes vallásszabadság mennyei pálmája hajtott ki. Ő a tudományoknak, a magyar műveltségnek nem csak kiváló támogatója, hanem művelője is".

Amint Beöthy Zsigmond írja "A magyar irodalom történeté"-ben (1896) "A XVI. század második felében több helyen nyilvánul vágy és akarat főiskolák alapítására". János Zsigmond ily célból — 1569-ben — Ramus Péterrel, a párizsi egyetem hírneves tanárával egyezkedik, de Ramus a Bertalan éji mézszárlás áldozatául esvén, a terv meghiúsul.

A néhai unitárius fejedelem életének és munkásságának bővebb tárgyalására itt nem vállalkozhatunk. Csak néhány tárgyilagosságot megítélést soroltunk föl, bizonyosságul annak, hogy az újkor már szakít a felekezeti szűkkeblűséggel s — János Zsigmondot is azok sorába emeli, akik díszei a múltnak.

Halálával kapcsolatosan Borbély Istvánt idézzük, aki 1907-ben "Heltai Gáspár" című munkájában így ír: "János Zsigmondot május 23-án helyezik sírboltba. Temetése dísztelen, de egyszerűségében is megható. Síri beszédet Sommer János mond felette, míg egy ország és egy hitfelekezet könnyezett".

Egy név az unitárius múltból, — abból a XVI. századból, amelyből a szúklátóköroség kevés emléket hagyott meg. Ezt a keveset becsüljük meg és ápoljuk. Tartsuk fenn és adjuk át azoknak az utódoknak, akik nagyobb türelemmel és több emberséggel építhetnek, mint tették azt a megelőző korok emberei.

Kelemen Miklós

Egyházi könyvtárunk értékei

Egyházi könyvtárunk vezetője 1973 óta dr. Kaplay Imréné dr. Schey Ilona művészettörténész, budapesti presbiter és egyházi tanácsos, az EKT tagja, aki e munkát általában hetenként egy alkalommal könyvtári órát tartva, *társadalmi munkában* minden térítés nélkül végzi példaadó módon.

Kaplayné megállapítása szerint az

egyházközségi könyvtár alapjait hazai, angol és amerikai hittestvérek adományai és egy Bükk László nevű református férfi adományai képezték. Erről az első budapesti pap, *Derzsi Károly* is megemlékezett a Keresztény Magvető 1883. évi évfolyamában.

Az 1890. évi püspöki vizsgálat alkalmával megállapítást nyert, hogy a könyvtár állománya 400 kötet. Erről Jakab Elek emlékezett meg Emlekirat a budapesti unitárius templom felszentelési ünnepélye c. 1890-ben megjelent füzetében.

Vélhetően az első világháború befejezte utáni évek egyikében vette át *id. László Gyula* ny. igazgatótanító (László Gyula történész-tudós édesapja). A könyvtár a második világháború alatt sokat szenvedett. A nem unitárius vagy egyháztörténeti vonatkozású könyvek egy részét az 1970-es években értékesítettük s a befolyt összeget bekötetlen, főként folyóiratanyag bekötésére fordítottuk. Ehhez a törekvéshez az egyetemes egyház is jelentős összegekkel járult hozzá, főként az 1970—80 közötti években.

A könyvtár, amint említettük, a budapesti egyházközség könyvtáraként alakult meg, a szép szekrényeket is az egyházközség vásárolta a második világháború előtti években.

Valamikor a második világháború után, az egyházközségi és az egyetemes egyház útján keletkezett igen értékes unitárius anyag egyesült. 1973-ban vette át az így egyesült könyvtári anyagot s annak feldolgozását dr. Kaplayné. Új katalógust fektetett fel és az anyagot a hazai könyvtári szabályoknak megfelelően 10-es rendszerben katalogizálta, külön választva egymástól az unitáriusságra vonatkozó anyagot a protestáns vonatkozású egyéb anyagtól. Rendezte a könyvtár különleges értékeit képviselő folyóirat anyagot, a Főtanácsai jegyzőkönyveket és a kolozsvári és keresztesi gimnáziumi értesítőkből álló részben hiányos köteteket.

Az Erdélyben 1944-ig megjelent unitárius egyházi folyóirat anyagunk majdnem hiánytalan. Most törekszünk arra, hogy a Kolozsvár és Budapest között helyreállt jobb kapcsolatok jóvoltából a hiányzó példányok felkutatására az erdélyi egyházközségek lelkészeihez felhívást intézzünk a kolozsvári *Unitárius Közlönyben*.

Mivel a román uralom kezdete óta (1918) az erdélyi unitárius folyóiratok szerkesztői nem küldtek vagy nem küldhettek köteles példányt az *Országos Széchényi Könyvtárnak*, utóbbi könyvtár kérésére számos erdélyi unitárius folyóirat 1944 előtti anyagából fénymásolat készítése céljából kölcsön adtuk és rendben visszakaptuk a Keresztény Magvetőből néhány kötetet, az *Unitárius Közlönyből* 13, az *Unitárius Szószékéből* 12, az *Unitárius Egyházból* 25, az *Unitárius Hírnökből* 3 évfolyamot. Ezzel az *Országos Széchényi Könyvtár* unitárius anyagát jelentősen gyarapítottuk.

A könyvtár állománya ma közel 5000 példány, ebből könyv kb. 3928 kötet (1990. évi adat), folyóiratokból 850 évfolyam. A folyóirat anyagából 23 féle erdélyi unitárius folyóirat (naptár és iskolai és főtanácsi értesítők) van gyűjteményünkben. A könyvanyagból 1880 előtt megjelent ún. régiségekből 103 példányunk van, ebből államilag védett, de el nem adható és ki nem kölcsönözhető védett 8 db.

Könyvtárunk legértékesebb kötete *Dávid Ferenc 1569-ben megjelent prédikációs kötetének eredeti példánya*, mely ismeretlen körülmények között került a könyvtár tulajdonába. A belső borítólapon *Barabás Istrán* lelkész jegyezte fel, hogy e kötet eddig hanyódott és most került rendszeres könyvtári gondozásba (ez kb. az 1928 utáni években történt, mert *Barabás* ekkor került Budapestre lelkésznek).

E kötet elég gondozatlan állapotban volt és alulírott püspöki munkakörének első éveiben az akkori kultuskormánytól államsegélyt kért. Emlékezetem szerint 12000 Ft-ot kapott, melyből az Országos Széchényi Könyvtár a hanyatott sorsú kötetet teljesen rendbehozta, az oldalakat kiegészítette, s ily módon a páncélszekrényben tartott kötet igen jelentős szellemi és anyagi értéket képvisel.

A következő alkalommal részletesebben fogunk szólni a könyvanyag érdekesebb és értékeesebb kötetéről.

Ezt az alkalmat is felhasználom arra, hogy könyvtárunk lelkes átrendezőjének, jelenlegi hűséges gondozójának, dr. Kaplay Imréné dr. Schey Ilona könyvtárosunknak mindannyiunk nevében kifejezzem köszönetünket.

dr. Ferencz József

Ifjúsági rovat

Zánkai konfirmandus tábor

Talán négy hónappal ezelőtt kezdtünk el tervezni egy tábort, ahol együtt tölthetünk el néhány napot. Elhatározásunkat Orbókné Szent-Iványi Ilona lelkésznek mondtuk el, aki hosszú hónapokon át foglalkozott velünk, hogy a pünkösdi konfirmációra vallásunkról tágabb ismereteket szerezzünk. Ilonával együtt hamarosan elkezdtük az előkészítő munkát.

Bár sok utánajárásba került, de az eredmény mégis megszületett: aug. 21—27. között a ma már Zánka Gyermeküdülő Centrum néven szereplő tábor lett az unitárius fiatalok táborhelye.

Aug. 21-én de. találkoztunk a Déli pályaudvar pénztárainál. Kísérőként Orbókné Szent-Iványi Ilona lelkész, Muszka Ibolya hitoktató tanár és Vadady Attila kántor jöttek velünk. Attila színjászó csoportjával együtt érkezett, melyben nyolc év fölötti gyerekek voltak. Így összesen 45-en volt a magát viccesen "Uniart"-nak nevező csoport.

Megérkezve a volt zánkai úttörővárosba, egy nyári szálláshelyen kaptuk meg szobáinkat. Az első délután a táborral való ismerkedéssel és a tervek megbeszélésével folyt. Vacsora után, hogy jobban megismerjük egymást a színjászó csoport tagjaival, játékkal töltöttük el az estét. Kerestünk egy színpadot, ahol különböző jeleneteket adtunk elő.

Másnap de. közös áhitaton vettünk részt, melyet beszélgetés követett, majd ifjúsági vallásos dalokat tanultunk. Délután egy páran a partrasétáltak le fürödni, a többiek a színjászósokkal a vasárnapi előadásra készültek.

Minden reggel áhitattal, imádkozással, elmélyüléssel kezdtük a napot, majd fakultatív programok következtek. Ildikó irányításával egy páran megtanultunk gyöngyöt fűzni, voltak, akik Vadady Attila színjászó csoportjával tartottak, voltak,

akik Ilonával és Ibolyával beszélgettek vallási kérdésekről.

Péntek délután Huszti János püspök látogatott meg bennünket. János bácsi egy kötelező pályázatot hirdetett meg az unitárius gyermekeknek. A tábor végéig egy szabadon választott bibliai részről kellett áhitatot írni, egy imával. Az első helyezett jövőre ingyen nyaralhat az unitárius táborban. Az eredményt a karácsonyi gyermekünnepeken fogják kihirdetni. Mielőtt elbúcsúzott tőlünk János bácsi, minden résztvevőt egy jégkrémmel ajándékozott meg.

Egyik este egy meghívásnak tettünk eleget. Egy közeli, ismerős szőlősgazda szalonnasütésre invitált bennünket. Névnappja lévén mi pedig rövid köszöntővel kedveskedtünk.

Örültünk, hogy a jó idő mindvégig nem hagyott el minket.

Vasárnap, mindannyiunk számára maradandó élmény volt a szabadtéri istentisztelet, melyet Szent-Iványi Ilona tartott. Prédikációját a tékozló fiú példázatára építette, s hogy a más vallásúak, vagy nem hívők számára is érthető legyen, a bibliai példázatot együtt elevenítették meg az unitárius és a színjászó gyerekek. A Bibliából Rudi és Orsi olvastak, az imát pedig Adriennel és Margittal közösen írtuk meg. Az istentisztelet befejezésekként az együvértartozás, a barátság jelképeként kenyérrel vettünk Úrvacsorát. Ilona fogta a kenyeret, megtörte, vett egy darabot, majd továbbadta, s egymásnak adva járt körbe a kenyér.

Vasárnap délután a nagy színházterembe mentünk, hogy megnézzük Veszprémi Ildikó és Vadady Attila rendezésében az előadást. Az első darab címe: *Egy óra nyár*, Ray Bradbury sci-fi szerző átdolgozott műve volt. Az előadás olyan csodálatos volt, hogy ezt az élményt papírra vetni vagy elmondani nem le-

het. Ezúton is szeretnénk még egyszer gratulálni az unitáriusok nevében a sok tehetséges gyermekszereplőnek és rendezőiknek. Utánuk következtek a nagyobbak, akik között már unitáriusok is szerepeltek.

Ezt az eseménydús szép napot táborház zárta.

Az utolsó reggeli áhitat után megírtuk saját áhitatainkat és közösen játszottunk.

Délután tábor vezetőink vetélkedőt rendeztek, melyben a vallástól, a színjátszásig mindenféle kérdés volt. Sokat derültünk a kapott feladatokon és azok megvalósításán. Este a vacsora után egy terembe gyűltünk, ahol vezetőink értékelték a verseny eredményét. Ezt követően mindenki egy-egy személyre szóló emléket kapott, attól függően, ki miben volt aktív a tábor ideje alatt. Majd a tűzrakóhelyhez vonultunk, ahol meggyújtottuk a búcsútűzet és együtt énekeltünk.

Szeretnénk megköszönni Orbókné Szent-Iványi Ilonának, Muszka Ibolyának, Veszprémi Ildikónak, Deák Ildikónak, Vadady Attilának, Valinak és Zsoltnak a sok fáradozást és törődést, melyben részesítettek bennünket és köszönjük a Budapesti Unitárius Egyházközségnek a lehetőséget, hogy együtt nyaralhattunk.

Fodor Ildikó

BERKELEY POLGÁRMESTERE BUDAPESTEN

Mrs. Ilona Vilma Harrington HANCOCK, az ismert és San Francisco közelében levő város, BERKELEY polgármestere. Szülei dr. Donald Harrington és néhai Szánthó Vilma unitárius lelkészek. 1991 júliusában Budapestre látogatott az unitárius polgármesterasszony. Férje, Tom Bates, hosszú ideje California állam képviselői közé tartozik. Budapesten együtt ebédeltek Demszky Gábor főpolgármesterrel. Ellátogattak Erdélybe és ott Sepsiszentgyörgy magyar polgármestere is fogadta őket. Egyébként Moszkvában is jártak, majd részt vettek egy nemzetközi környezetvédelmi konferencián, melyet a szibériai Bajkál-tó közelében tartottak.

HÍREK

Csermák Mátyásné pestlőrinci atyánkfia, elhalálozott édesanyja emlékére könyveit egyházunknak adományozta. A könyvek a dunafüredi nyaralóban pihenők szellemi felüdülését szolgálják. Köszönet a szép adományért.

A Budapesti Unitárius Egyházközség Nagy Ignác utcai templomában augusztus 18-án a szószéki szolgálatot **Donald Harrington** és felesége, született **Szántó Anikó**, mindketten amerikai lelkészek — végezték. A lelkész házaspár egy évet töltött egy kicsiny székely falu unitárius egyházközségében, lelkipásztorként.

Dr. Nyiredy Szabolcs, a Gyógynövény Kutató Intézet R. T. elnökgazdátja, aki októberben érkezett haza családjával Svájcól, hétévi kutatói kiküldetés után, f. évi június 11-én védte meg a Magyar Tudományos Akadémián "Új elválasztástechnikai módszerek a növényi eredetű anyagok kutatásában" c. doktori értekezését.

Szívből gratulálunk atyánkfiának ahhoz, hogy a szakbizottság egyhangúan, maximális pontszámmal javasolta értekezése és a vita alapján a Tudományos Minősítő Bizottságnak "a kémiai tudomány doktora" tudományos fokozat odaítélését.

A pápai látogatás alkalmával Debrecenben tartott ökumenikus istentiszteleten egyházunk részéről Huszti János püspök és Bartók Béla főgondnok vett részt.

ERDÉLYI HÍREK

Lelkésztovábbképző tanfolyamot tartottak Kolozsvárt, melyen 23 lelkész vett részt. Négy teológiai szakcsoportban hangzottak el előadások és érdemi vita is folyt. A tanfolyam keretében a Kolozsvárt tartózkodott tanárnő, az amerikai **Susan Robin** angol nyelvórákat adott a jelenlevőknek. Az 1991/92. tanévben a chicagói Meadville/Lombard teológiai fakultás egy angol szakos tanárt küld Kolozsvárra, aki a teológián fog rendszeres angol nyelvű órákat tartani.

Ugyancsak a jövő 91/92. tanévre, versenyvizsga alapján Manchester városában működő unitárius teológiánkra **Máthé Sándor olthévi** lelkészt jelölték ki. **Oxford** az ösztöndíjat Milos Mikota cseh unitárius egyházi vezető javaslatára egy cseh teológusnak ítélte oda, így oda erdélyi lelkészt csak 92/93 tanévre küldhetnek majd.

Ifjúsági konferenciát tartottak Székelykeresztúrt júl. 21–23. napjain, melyen számos gyülekezet képviselője vett részt.

Az erdélyi testvérek nagy gondja a Szervezeti Szabályzat (egyházi törvény) átdolgozása, melyet a román parlamenti döntés is sürget, mert előírja minden egyháznak,

hogy átdolgozásaikban vegyék figyelembe a megalkotandó kultusztörvény szempontjait is. Ezzel kapcsolatban jegyezte meg egyik egyháztörténészük, hogy tovább kell fejleszteni az egyházi érvényes törvényeket. Érvényesíteni kellene a zsinat-presbiteri elvet, a zsinat feladatkörét az új követelményeknek megfelelően szabályozni, egyházköri tanácsokat szervezni. (Úgy véljük, hogy ez az életfogytiglani választás rendjét is módosítani fogja ciklusokra választhatók, csak egyszer ismételtető az újraválasztás (mint az amerikai unitáriusoknál is) és a vezető tisztségekre vonatkozóan korhatárt megállapítani). Ezek olyan gondolatok, melyeket mi is figyelembe vehetnénk, hiszen dr. Lőrincz Ernő múlt számunkban közölt írása is sok tekintetben erre utal.

Nagyajtán július 7-én Kovács Lajos püspök felavatta dédapja, **Kriza János** mellszobrát. A művész nevét nem közölte tudósítónk. Az istentiszteleti szolgálatot **dr. Szabó Árpád** professzor végezte. Szép műsorral szerepeltek a helybeli és ümősi iskolás gyermekek. A szobrot a falu piacterén az iskola előtt állították fel.

Egyetemes lelkészkeri értekezletet tartottak Kolozsvárt szept. 3-án és 4-én.

A június végi szakvizsgán csak két ifjú tett eleget a követelményeknek, **Rüsz Tibor** és **Török István**. A vizsgaidőszakban jeles eredménnyel lelkészsképesítő vizsgát tett **Léta Sándor**, aki már hónapok óta Petrozsényban szolgál szép eredménnyel. Elődje az USA-ba távozott, ottani elhelyezkedéséről és sorsáról az erdélyiek sem kaptak érdemi tájékoztatást.

Eredményt hirdettek a teológiai felvételekről, mely szerint öt fiú- és 2 leányhallgatót vettek fel a szépszámú jelentkező közül. A két felvett leány mellett még 12 leány pályázó is szeretett volna bejutni az ősszel tanulni kezdők közé. **Kovács Lajos püspök** egy magánlevélben arról írt, hogy a felvetteken kívül **Huszti János püspök** ajánlására egy magyar állampolgárságú leányt is

felvettek soron kívül, felvételi vizsga nélkül, azzal, hogy ő majd Magyarországon fog szolgálni. Új teológusunk: **Miklóssy-Vári Katalin**, a nagynevű **Vári Albert** leszármazottja, aki mindössze 2 éve jött át Magyarországra.

Igen örvendetes hír, hogy templomépítés kezdődött három helyen: **Sepsiszentgyörgyön, Székelyudvarhelyen és Baróton**. Az építési anyagok ára újabban ötszörösére emelkedett, ami lassítani fogja a munkák menetét. A segély, amelyet az amerikai unitárius univerzalisták korábbi látogatásuk alkalmával ígértek, még nem érkezett meg.

Kolozsvárra eljuttattuk az egyházi lapok szerkesztőségéhez a Budapesten ápr. 14-én, hosszú szenvedés után elhunyt **dr. Szent-Iványi Tamás** volt állatorvostudományi professzor-ról, a Magyar Tudományos Akadémia tagjáról írt megemlékezést, mely a Magyar Állatorvosok Lapja egyik nemrégiben megjelent számában írt meg **Búcsú és gyászbeszéd** helyett címmel **Szabó István dr.** professzor. Ebből megtudhattuk, hogy számos külföldi állatorvosi egyetem és tudós társaság tiszteleti tagja volt. Mint a **FAO**, az **ENSZ Mezőgazdasági és Élelmezésügyi szervezetének** munkatársa 1970–75 között Róma székhellyel töltött öt évet, de bejárta a nagyvilág, főként e téren fejlettebb országait, ahol gazdag tudásából segítette a helybelieket az állattenyésztés és élelmezés korszerűbb gyakorlatának elsajátításában. Végre itthon is elismerték kiváló tudását, kutatói munkájának eredményeit is, és 60. születésnapján a Munka érdemrend arany fokozatával tüntették ki, majd megkapta az Állami Díjat és 70. születésnapján életműve elismeréseként a Köztársaság Zászlórendje kitüntetését.

F. J.

UNITARIUS ÉLET

Laptulajdonos
a Magyarországi Unitárius Egyház

Felelős szerkesztő:
Orbókné Szent-Iványi Ilona

Szerkesztőség címe:
V., Nagy Ignác u. 4. Budapest, 1055
Telefon: 111 2801

Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely hírlapkézbesítő postahivatalnál, a hírlapkézbesítőknél, a Posta hírlapüzleteiben és a Hírlapelőfizetési és Lapellátási Irodánál (HELIR) Budapest XIII., Lehel u. 10/a — 1900 —, közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a HELIR 215-96 162 pénzforgalmi jelzőszámmal.

Évi előfizetési díj: 180,— Ft
Egyes szám ára: 30,— Ft

Index: 25 842

MTE SZ Házinyomda — 91.0875 Budapest, 1991
Felelős vezető: Boncz Gábor

HU ISSN 0133—1272

Szokrális orgonák Németországból

Legkorszerűbb elektronikus hangkeltés valódi orgonasípok digitális mintavételezésével és tárolásával több változatban, a harmóniumtól a koncertorgonáig:

- 5-oktávós manuálok
- 10—36 regiszter, Hall-effektus
- 30-billentyűs pedál (lapos v. hajlított)
- beépített v. kihelyezett hangszugárzók

Gyártó:

Klaus Reetze
H. Sohnrey Str. 44
D—3402 Dransfeld
Fax: 00-495502-3905

Képviselet:

Bogdány János
Budapest
Tel.: 169 9499
Fax: 175 7054